

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА
Навчально-науковий інститут екології

ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ

Збірник наукових статей
XIX Всеукраїнських наукових
Таліївських читань
(27 жовтня 2023 року)

Rosa talijevii Dubovik

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Харків
2023

ББК 28.081
УДК 504

Рекомендовано до друку рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 3 від 15.11.2023 р.)

Посвідчення УкрІНТЕІ МОН України № 607 від 22 грудня 2022 р.

Редакційна колегія:

Максименко Н. В., д-р геогр. наук (голова редколегії);
Ачасов А. Б., д-р с.-г. наук; Балюк С. А., д-р с.-г. наук; Некос А. Н., д-р геогр. наук;
Сонько С. П., д-р геогр. наук; Шпаківська І. М., канд. біол. наук; Шумілова А. В., канд. геогр.
наук; Гололобова О. О., канд. с.-г. наук; Коваль І. М., д-р с.-г. наук; Тітенко Г. В., канд. геогр.
наук; Безроднова О. Б., канд. біол. наук; Клещ А. А. канд. геогр. наук; Бурченко С. В.
Гречко А. А. (технічний секретар);

Адреса редакційної колегії:

61022, м. Харків-22, майдан Свободи, 6, к. 480а.
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
Навчально-науковий інститут екології
Тел. 707-53-36, e-mail: monitoring.ecology@karazin.ua

Охорона довкілля: зб. наук. статей XIX Всеукраїнських наукових Таліївських читань. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. 206 с.
ISBN 978-966-285-679-8

Проаналізовано вплив війни на компоненти довкілля. Розглядаються сучасні проблеми раціонального природокористування та охорони природи, оцінки екологічного стану компонентів і комплексів довкілля. Висвітлені наукові та освітянські проблеми екології та заповідної справи в Україні.

Для науковців, фахівців-екологів, викладачів, аспірантів, магістрів і студентів вищих навчальних закладів

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за добір, точність, достовірність наведених даних, фактів, цитат, інших відомостей.

Матеріали друкуються мовою оригіналу

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

XIX Всеукраїнські наукові Таліївські читання
проводяться за підтримки *Проекту*:

Erasmus+ – Multilevel Local, Nation- and Regionwide
Education and Training in Climate Services, Climate Change
Adaptation and Mitigation (ClimEd);

ISBN 978-966-285-679-8

© Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, 2023
© Дончик І. М., макет обкладинки, 2023

ЗМІСТ

ОЦІНКА ВПЛИВУ ВІЙНИ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН КОМПОНЕНТІВ І КОМПЛЕКСІВ ДОВКІЛЛЯ

Бота О. В. Ключові проблеми проведення екологічного моніторингу повітря регіонів України під час війни та потенційні шляхи їх вирішення.....	7
Бузіна І. М., Головань Л. В., Чуприна Ю. Ю., Коляда О. В. ГІС-технології для вивчення наслідків військових дій на довкілля.....	10
Веселова К. С., Борисенко К. Б. Спостереження за трансформацією екосистем під час воєнних дій на території України (на прикладі національного природного парку "Дворічанський", Харківська область).....	13
Жук Ю. І., Лемега Н. М. Роль держави щодо подолання наслідків екоциду в Україні під час війни....	17
Дидик Ю. В., Ярема О. М., Євтушенко А. З. Оцінка впливу війни на екологічний стан довкілля	20
Некос А. Н., Мишкін К. К. Потенційні можливості екологічного туризму (на прикладі Кам'янського району Дніпропетровської області).....	23
Радомська М. М., Гончаренко Є. І. Цілі сталого розвитку для громад – зміна фокусу у воєнний та повоєнний час з урахуванням екологічної складової.....	26
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ ПРИРОДИ	
Безсонний В. Л. Відновлення рік і водна рамкова директива ЄС.....	29
Безсонний В. Л., Пляцук Л. Д., Третьяков О. В. Ентропійний підхід до оцінки екологічної безпеки водних ресурсів.....	32
Вольніченко Т. В., Барна І. М. Забезпечення екологічної безпеки на підприємствах.....	35
Гай А. Є., Гроза В. А. Сучасні екологічні загрози басейну річки Ірпінь	38
Гололобова О. О., Пономаренко П. Р., Гололобов В. В. Запровадження індикативних вимірювань в системі громадського моніторингу атмосферного повітря в Україні.....	41

УДК 502.13:504:334.71(477)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Вольніченко Т. В., Барна І. М.

voldo.2017@gmail.com, birine21@gmail.com

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

У публікації проаналізовано важливість забезпечення екологічної безпеки під час провадження господарської діяльності підприємства. Конкретизовано умови для підтримання екологічної безпеки на підприємствах України. Оцінено підходи до оцінки рівня екологічної безпеки підприємства з позиції методики його визначення.

Ключові слова: екологічна безпека, підприємство, технології, господарська діяльність.

The publication analyses the importance of ensuring environmental safety in the course of an enterprise's economic activity. The conditions for maintaining environmental safety at Ukrainian enterprises are specified. Approaches to assessing the level of environmental safety of an enterprise from the standpoint of the methodology for its determination are evaluated.

Keywords: environmental safety, enterprise, technology, economic activity.

Охорона довкілля, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини є обов'язковою умовою сталого економічного та соціального розвитку суспільства. Статтею 16 Конституції України визначено, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави [1]. Проте на сьогодні в Україні спостерігається високий рівень забруднення довкілля, спричиненого нераціональним природокористуванням, використанням застарілих та екологічно небезпечних основних засобів (виробничі лінії та заводи, що були побудовані в післявоєнні роки та за радянських часів), старих технологій, що призвело до зниження відповідальності бізнесу, а подекуди й взагалі довготривала її відсутність, що супроводжується негативними еколого-економічними наслідками як для економіки країни, так і для суспільства загалом[2]. Інтенсивність та масштабність виробничої діяльності людини з метою все більшого

розвитку промисловості призвели не тільки до порушення, а й до руйнування природних ландшафтів. Екологічні проблеми сьогодення спричиняють небезпеку існування людини на всіх рівнях: від локального до глобального.

Для України ці проблеми постають достатньо гостро, оскільки має місце значна концентрація небезпечних виробництв, суттєва трансформація ландшафтів, неефективне використання природних ресурсів, недостатня забезпеченість виробничих і контролюючих структур фахівцями у галузі екологічної безпеки. Екологічна безпека – це гарантії та основа економічного розвитку підприємства, які спираються на безпечне використання зовнішнього і внутрішнього соціально-економічного, природно-ресурсного, мінерально-сировинного потенціалу [4, 6].

Екологічна безпека підприємства є комплексним відображенням ступеня надійності підприємства як партнера у виробничих, фінансових, комерційних та ін. відносинах. Аналіз літературних джерел дав можливість визначити важливість екологічної безпеки під час провадження господарської діяльності підприємства, оскільки обов'язковою умовою здійснення екологічного менеджменту є дотримання, удосконалення, контроль та ефективне впровадження екологічної безпеки на підприємстві, як однієї з цілей [3].

Екологічна безпека, зокрема, безпека середовища життєдіяльності людини, один із найвищих пріоритетів, визнаних нашою державою. Так, основні завдання й пріоритети визначено в Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020 р., яка має за мету створити умови для підтримання екологічної рівноваги на території України, модернізації комунальної інфраструктури, посилити охорону навколишнього природного середовища, упровадити новітні системи поводження з відходами і скоротити промислові викиди, забезпечити ефективне використання природних ресурсів, захищати ліси і водойми, розвивати заповідний фонд, запобігати виникненню негативних наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру.

Існують різні підходи до оцінки рівня екологічної безпеки підприємства, проте жоден нормативний документ не містить єдиної методики його визначення. У науковій літературі не існує узгодженого підходу вчених до системи показників, що

можуть характеризувати загальний рівень екологічної безпеки підприємства [2, 4, 5]. Загальний рівень екологічної безпеки підприємства повинен визначатися з урахуванням впливу різноманітних економічних, екологічних та організаційних факторів за допомогою інтегрального показника загального рівня економічної безпеки підприємства, який базується на трьох часткових інтегральних коефіцієнтах, а саме: інтегральному коефіцієнті екологічної шкоди, інтегральному коефіцієнті впливу економічних факторів, інтегральному коефіцієнті впливу еколого-економічних факторів.

Переконані, що для найбільших підприємств України, що несуть екологічні ризики має розроблятися певна державна екологічна програма із скорочення викидів та скидів, де будуть чітко визначені умови провадження господарської діяльності з обов'язковим послідовно-дієвим скороченням викидів, в якій мають бути вказані засоби (технології, інновації, обладнання, устаткування), заходи (заміна та/або ремонт, реконструкція, будівництво) і строки їх виконання, яких має дотримуватись підприємство.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>(дата звернення 17.09.2023).
2. Екологічна безпека та економіка: монографія / М.І. Сокур та ін. Кременчук, ПП Щербатих О.В., 2020.240 с.
3. Черчик Л.М. Екологічна безпека в системі менеджменту підприємства. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Випуск 2019 р..С.55-61.
4. Загоруйко, Н. В., Ящук, Л. Б., Свояк, Н. І., Конопацька, І. С. Забезпечення екологічної безпеки шляхом технічного переоснащення підприємств вітчизняної молокопереробної галузі. Вісник Черкаського державного технологічного університету, Випуск №2. 2021. С.108-116.
5. Хилько М. І. Екологічна безпека України: навч. посіб. К., 2017. 266 с. 6.Ілляшенко О. В., Будрик О. І. Еколого-економічна безпека підприємства: теоретичні аспекти. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. Вип. № 1(25), 2017.С. 72-82.